

Yrityssektorin yleinen kannattavuustuki

BH, SK, RU, VV

12.4.2020

Sisältö

1	Yrityssektorin yleinen kannattavuustuki	3
2	Perustelut.....	5
3	Tuen muoto.....	7
4	Tukikaavan täsmentäminen.....	10

1 Yrityssektorin yleinen kannattavuustuki

Yritysten toimintakyvyn tukemiseksi ehdotamme suoraa kannattavuustukea yrityksille alla kuvatun mallin mukaisesti

Kannattavuustuen ehdot

- Tukea maksetaan maaliskuun 2020 – huhtikuun 2020 ajan yrityksille, joiden liikevaihto on pienentynyt vähintään x% (esim. 30%) edellisen vuoden vastaavaan kuukauteen verrattuna. Tukea voidaan maksaa mahdollisesti pienennettynä myös touko-kesäkuun ajan.
- Tuen vastaanottamisen ehtona on, että yritys ei maksa osinkoja eikä tulokseen perustuvia palkkiota vuodelta 2020. Yritys voi kieltäytyä tuesta, jolloin tämä rajoite ei päde.
- Tukea maksetaan vain työnantajarekisterin määritelmän mukaiselle säännölliselle työnantajayritykselle.
- Tukea ei makseta yrityksille, jotka ovat konkurssimenettelyssä tai velkajärjestelyssä.
- Tukea ei makseta pankki- ja rahoitustoimintaa tai kiinteistösijoitustoimintaa harjoittaville yrityksille eikä tietyn kokoluokan ylittävillä yrityksillä (esimerkiksi yli 250 työntekijää)

Kannattavuustuen suuruus

- Tuen suuruuden määrää
- (1) yrityksen liikevaihdon pieneneminen edellisen vuoden vastaavaan kuukauteen verrattuna siltä osin kuin pieneneminen ylittää ”omavastuun” x % (esim. 30 %) ja
- (2) korvauksen perustana olevat kulut ja
- (3) kerroin k (esim. 0,8), jolla tukijärjestelmän kokonaistasoa säädetään

- Korvauksen perustana oleviksi kuluiksi lasketaan yrityksen vuoden 2019 veroilmoitukseen liitetyn tuloslaskelman "Liiketoiminnan muut kustannukset" (mm. toimitilavuokrat) kuukausitasolla SEKÄ tulorekisteristä poimittu yrityksen palkkasumma tukikuukauden aikana
- Tuen euromääräinen maksimi on XXX euroa. Tukea, jonka laskennallinen suuruus on alle YYY euroa ei makseta;
- Kannattavuustuki yhteensovitetään muiden suorien yritystukien kanssa vähentämällä nämä jo saadut tuen kannattavuustuesta.

Tuen laskukaava

$$k\% * \left(\frac{kulut\ 2019}{12} + palkat2020 \right) \times \left(\frac{myynti\ 2019 - myynti2020}{myynti\ 2019} - x\% \right),$$

jossa esim. k=0,8 ja x=0,3

2 Perustelut

Yritysten tukemisen tarve

Koronavirusepidemia ja epidemian hillitsemiseksi säädetyt rajoitukset ovat nopeasti heikentäneet erityisesti palvelualan yritysten taloudellista tilannetta. Monissa yrityksissä liikevaihto on vähentynyt yli 50 % normaalitasosta ja osalla liiketoiminta on loppunut kokonaan. Yritykset ovat pienentäneet kulujaan vähentämällä ostoja, lomauttamalla henkilökuntaa ja neuvottelemalla alennuksia muihin kuluihin kuten toimitilavuokriin.

Osa kustannuksista on kuitenkin vaikeasti sopeutettavissa. Voimakkaasti pienentynyt liikevaihto ja vain osittain liikevaihdon muutokseen sopeutunut kulurakenne on kääntänyt kassavirran negatiiviseksi. Tästä aiheutuu ongelmia sekä 1) likvidien varojen riittävyyden ja maksuvalmiuden että 2) oman pääoman riittävyyden ja kannattavuuden kannalta.

Tähänastisen yritystukipolitiikan päätavoite on ollut yritysten maksuvalmiuden turvaaminen. Valtaosa tähän mennessä myönnetystä tuesta on erilaisia laina- ja rahoitusjärjestelyjä sekä verojen ja maksujen lykkäyksiä. Rahoituksen saatavuuden turvaamisella pyritään ehkäisemään akuutti kassakriisi ja turvaamaan mahdollisuus yritystoiminnan jatkamiseen kriisikuukausien yli.

Maksuvalmiusongelmien lisäksi yrityksiin syntyy myös kannattavuuskriisi, jota ei lainajärjestelyin voida ratkaista. Yritystoiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja konkurssien välttäminen vaatii myös suoraa tukea pahiten pandemiasta kärsineille yrityksille. Tämän tuen tavoitteena on välttää konkurssista seuraava työttömyyden kasvu ja konkurssin mukana katoava organisaatiopääoma. Tukea voidaan pitää riskinjakomekanismina poikkeustilanteessa.

Kannattavuustuki vaikuttaa myös luottorahoituksen käyttöön. Ilman riittävää kannattavuutta yritys ei välttämättä halua ottaa lisää velkaa ja toisaalta pankit eivät sitä halua myöntää.

Business Finland, ELY-keskuksen, Tesi ja kunnat ovat saaneet valtuudet myöntää hakemuksiin perustuvia kannattavuutta vahvistavia tukia toistaiseksi 1,65 mrd. euron edestä. Tämä on noin puolet esimerkiksi Tanskassa päätetyistä kannattavuuteen vaikuttavista tuista. Päätettyjen tukien ongelma kuitenkin on, että ne eivät sovellu kaikenlaisten yritysten tukemiseen ja ovat hakemuksiin perustuvina hitaita, prosessien nopeuttamisesta huolimatta.

Tarvittavan kannattavuustuen määrää on vaikea arvioida. Tieto yritysten kannattavuusvaikeuksista ja konkurssiriskin kasvusta paranee kuitenkin nopeasti. Kun toisaalta tiedolla tuen olemassa olosta voi olla ratkaiseva vaikutus yritysten jatkolle, järkevä strategia on ilmoittaa kannattavuustuen pääpiirteistä verraten nopeasti, mutta varata samalla mahdollisuus täsmentää tuen yksityiskohtia ja kestoä myöhemmin.

3 Tuen muoto

Tukijärjestelmän suunnittelussa keskeisiä kriteereitä ovat

- Tuen pitää kohdentua pahiten kärsineille yrityksille
- Tukimallin pitää perustua helposti ja luotettavasti mitattavissa oleviin tietoihin, jotta se on hallinnollisesti toteutettavissa
- Tuki ei saa vääristää yritysten käyttäytymistä
- Tukipolitiikan pitää olla oikeudenmukaista ja yleisesti hyväksyttävissä olevaa
- Tuen kustannusten pitää olla yhteiskunnan kestokyvyn rajoissa

Nämä hyvän tukijärjestelmän ominaisuudet ovat luonnollisesti samoja kuin hyvän verojärjestelmän ominaisuudet. Mikään tukimalli ei samanaikaisesti täytä kaikkia näitä ominaisuuksia vaan tukijärjestelmä on aina ns. second-best ratkaisu.

Tuen kohdentaminen: liikevaihdon muutos

Tässä muistiossa hahmoteltu tukimalli perustuu yrityksen liikevaihdon muutokseen edellisen vuoden vastaavaan kuukauteen verrattuna sekä yrityksen sellaisiin kustannuksiin, joita sen ei ole helposti mahdollista sopeuttaa tai joiden sopeuttaminen on tulevan toiminnan kannalta epätarkoituksenmukaista.

Liikevaihdon muutos mitataan yrityksen antaman arvolisäveroilmoituksen perusteella. Liikevaihdon muutoksen avulla tuki saadaan kohdennettua niille yrityksille, joiden myynti on koronaepidemian vuoksi laskenut eniten. ALV-ilmoituksista tieto on luotettavasti ja helposti saatavilla.

Liikevaihdon muutokseen perustuva tuki saattaa vääristää käyttäytymistä, jos se perustuu tulevien kuukausien liikevaihtoon, joihin yritys voi vaikuttaa esimerkiksi myyntilaskujen ajoituksella. Vääristymää lieventää kuitenkin se, että laskelman pohjana on osin maaliskuu, jonka liikevaihtoa ei enää voi manipuloida.

Yritysten liikevaihdon muutokset vuosien välillä ovat suhteellisen suuria ilman koronaviruksen vaikutustakin. Tästä syystä osa tuesta menee väkisinkin hukkaan. Ainoa tapa välttää tämä olisi vaatia yrityksiltä tilintarkastajan vahvistamia selvityksiä koronaviruksen aiheuttamista myynnin menetyksistä. Samalla jouduttaisiin luopumaan tuen automaattisesta maksamisesta ja tekemään järjestelmästä hallinnollisesti raskeampi hakemuksiin perustuva järjestelmä.

Liikevaihdon muutosta verrattuna vastaavaan kuukauteen edellisenä vuonna ei voida mitata uusille edellisen 12 kk aikana perustetuille yrityksille. Näiden yritysten normaalin liikevaihdon mittaaminen on muutenkin vaikeaa, joten on perusteltua jättää uusien yritysten tukeminen Business Finlandin harkinnanvaraisten tukien varaan.

Tuen kohdentaminen: muut kulut ja työvoimakustannukset

Myynnin laskiessa yritys pystyy sopeuttamaan kustannuksiaan. Tavaroiden ja palveluiden ostot pienenevät nopeasti. Palkkakustannuksia yritys voi sopeuttaa lomautusjärjestelmän avulla, jolloin lomauttavan yrityksen työntekijöitä tuetaan merkittäväällä tavalla työttömyysturvajärjestelmän kautta.

Osaa kuluista on kuitenkin pidettävä kiinteinä ts. sellaisina, joita yritys ei voi tai joita sen ei ole tarkoituksenmukaista sopeuttaa yrityksen pidemmän ajan toimintakyvyn turvaamiseksi. Myynnin laskiessa yrityksen tulos kääntyy tällaisten kulujen takia tappioliseksi. Samalla maksuvalmius kärsii ja oma pääoma alkaa pienentyä.

Ideaalinen tukijärjestelmä kohdentuu siksi yrityksen kiinteisiin kustannuksiin. Tällainen malli on valmisteilla mm. Norjassa ja Tanskassa. Kummassakin mallissa yrityksille korvataan liikevaihdon pienenemisen suuruudesta riippuva osa kiinteistä kustannuksista.

Kiinteisiin kustannuksiin perustuvan mallin suurimmat ongelmat liittyvät kiinteiden kustannusten mittaamiseen. Yrityksen veroilmoitukseen liitettävässä tuloslaskelmassa esimerkiksi toimitilavuokrat raportoidaan kohdassa ”liiketoiminnan muut kulut”. Tähän kategoriaan kuuluu vuokrien lisäksi mm. ajoneuvokulut sekä matka-, markkinointi- ja myyntikulut. Kaikki nämä erät eivät kuitenkaan ole erityisen kiinteitä, vaan niitäkin voidaan tarpeen vaatiessa sopeuttaa lopettamalla toimintoja ja esim. neuvottelemalla vuokranalennuksista. Kiinteisiin kuluihin kohdistuva tuki heikentäisi kannustimia kiinteiden kulujen sopeuttamiseen.

Myös osaa palkkakuluista on perusteltua pitää kiinteänä kustannuksena tarkastelussa mielessä. Vaikka yritys karsisi kustannuksia lomauttamalla henkilöstöä, on osa henkilöstöstä toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämätöntä tai erittäin hyödyllistä. Avainhenkilöstön pitäminen työssä tukee yrityksen kykyä palata nopeasti normaaliin toimintaan. Samalla se tukee koko talouden toipumiskykyä. Niinpä yrityksessä tuki-kuukauden aikana työskentelevän henkilöstön palkkakuluja on tarkoituksenmukaista pitää kiinteinä kuluina, joita koskevaan riskinjakoon valtio osallistuu.

Kun kiinteinä pidettyjen kulujen "muut kulut" –osa määritellään vuoden 2019 tietojen perusteella, niitä ei voi manipuloida ja toisaalta yrityksillä säilyy kannustin pyrkiä vähentämään tähän kategoriaan kuuluvia kuluja esimerkiksi pyytämällä alennusta toimitilavuokriin. Toisaalta kun kiinteinä pidettyjen kulujen "työvoimakulut" –osa määritellään tukikuukauden perusteella, yrityksellä on kannustin pitää avaintyövoimaa palkkalistoiltaan.

4 Tukikaavan täsmentäminen

Tukikaavan parametrit on valittava yritysaineistolla tehtävien huolellisten koelaskelmien perusteella. Tähän on hyvät mahdollisuudet lähiviikkoina. Samalla on vielä syytä arvioida, onko tarkoituksenmukaista sisällyttää tuen perustaan työvoimakulut ja muut kulut samalla painolla. Voidaan myös ajatella, että työvoimakuluihin kohdistuva tuki olisi pienemmällä painolla kuin muiden kulujen tuki, koska työvoimakuluja on helpompi sopeuttaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että edellä esitetty peruskaava muuttuisi muotoon:

$$\left(k1\% * \frac{kulut\ 2019}{12} + k2\% * palkat2020\right) \times \left(\frac{myynti\ 2019 - myynti2020}{myynti\ 2019} - x\%\right)$$

missä

kulut 2019 = Liiketoiminnan muut kulut vuoden 2019 veroilmoituksen mukaan

palkat 2020 = palkkasumma sivukuluineen tukikuukauden aikana tulorekisterin mukaan

myynti 2020 = liikevaihto tukikuukauden aikana arvolisäveroilmoituksen mukaan

myynti 2019 = liikevaihto edellisen vuoden vastaavana kuukautena

k1% on muiden kulujen korvausaste ja k2% palkkakulujen korvausaste ja x% liikevaihdon alenemisen omavastuuosuus